

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi
The Journal of International Social Research
Cilt: 8 Sayı: 41 Volume: 8 Issue: 41
Aralık 2015 December 2015
www.sosyalarastirmalar.com ISSN: 1307-9581

**SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRASIN KORUNMASINDA TURİST REHBERLERİNİN
ROLLERİNE YÖNELİK TURİST ALGILARI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA
A RESEARCH ON TOURIST PERCEPTIONS FOR THE ROLES OF TOURIST GUIDES IN
SAFEGUARDING INTANGIBLE CULTURAL HERITAGE**

Hilmi AR
Sabriye ÇELİK UĞUZ*****

Öz

Somut olmayan kültürel miras, toplumların yaşayış biçimleri etrafında şekillenmiş özgün kültürel uygulamalardır. Kültürel mirasın bu boyutu aktararak ve yaşanarak korunabilmektedir. Turizm sektöründe kültürün her biçimi turistik bir ürün niteliği taşımaktadır. Bu durumun oluşmasının nedeni ise turistlerin farklı yerel kültürlerle olan merakıyla yakından ilişkilidir. Turizm sektöründe, turist rehberleri turistlerin farklı kültürlerle ilişkin deneyim edinme taleplerini karşılamak ile yükümlü kişilerdir. Turist rehberleri mesleklerinin bir gereği olarak kültürel değerleri koruma ve yaşatma misyonuna sahip çıkma çabasındadır. Turist rehberlerinin gerçekleştirdiği kültürel bilgi ve deneyim aktarımları, turistlerin kültürel değerlere karşı daha hassas tutumlar sergilemesini sağlayabilmektedir. Çalışmada turist rehberlerinin somut olmayan kültürel mirasın korunmasında üstlendikleri roller ve bu rollere yönelik turist algıları ortaya konmaya çalışılmıştır. Bu kapsamda, rehberli tura katılmış yerli turistlere anket uygulaması yapılmıştır.

Araştırmada elde edilen bulgulara uygulanan faktör analizi sonucu rehberlerin “yorumlayıcı rol” “kültürlerarası aracılık rolü” ve “kültürel bilgi aktarımı rolü” aracılığıyla turistleri somut olmayan kültürel mirasa ait değerleri koruyucu tutumlar sergilemeye sevk ettiği belirlenmiştir. Araştırma bulguları incelendiğinde turistlerin, rehberlerini çoğunlukla “kültür tanıtımcısı” olarak nitelendirdikleri ve somut olmayan kültürel miras ile ilgili bilgi ve deneyim edinmede önemli bir araç olarak gördükleri tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Somut Olmayan Kültürel Miras, Turist Rehberi, Rol.

Abstract

Intangible cultural heritage is an unprecedented practice formed by the lifestyles of society. This dimension of the cultural heritage has been protected by being transferred and being maintained. Any kind of cultural practices have the qualification as a tourism product in the sector of tourism. The reason of this situation is the close relations of tourists' interest into different local cultures. Tourist guides, in the sector of tourism, are responsible for getting the tourists' demands of experiencing different cultures met. Tourist guides strive for making a claim to protect the cultural values and maintain them as a necessity of their profession. Transferring of the cultural information and experience performed by tourist guides may ensure tourists to approach the cultural values in a sensitive manner. In the study, the roles of tourist guides in protecting the cultural heritage and perception of tourists' towards these roles have been tried to be revealed. In this scope, questionnaire for tourists who joined guided tours was conducted.

In this study, acquired findings subjected to factor analysis. With the factor analysis, tourist guides' encouraging tourists to have positive attitude on intangible cultural heritage values by means of fulfilling “interpretative role”, “intercultural mediation role” and “transmission of cultural knowledge role” came to light. In addition to this, the research findings shows that tourists generally perceive their guides as a “promoter of culture”. Furthermore, study findings reflects that tourists see tourist guides as an important tool to get information and experience about intangible cultural heritage.

Keywords: Intangible Cultural Heritage, Tourist Guide, Role.

GİRİŞ

Toplumsal birliğin, bütünlüğün bir simgesi olarak görülen ortak kültürel miras değerleri milli kimliğin sürerliği açısından oldukça önemli değerler olarak kabul edilmektedir. Öyle ki bir toplumun kültürel mirası yalnızca maddi varlıklar üzerinden açıklanamamaktadır. Kültür olgusu maddi varlıklar kadar manevi varlıkları da kapsamakta ve ilgilendirmektedir. Ar (2015) kuşaklar boyunca yaşama biçimlerinde ortaya çıkmış farklılıklar sonucu meydana gelen toplumsal uygulamaların günümüze kadar süregelmesiyle küresel bir birikmenin gerçekleştiğini ve bu birikmenin kültürel miras olarak adlandırıldığını vurgularken, kültürün zamana ve mekâna olan aidiyet hissini yansıtan bir faktör olduğunu vurgulamaktadır.

* Bu çalışma, Hilmi AR'ın “Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunmasında Turist Rehberlerinin Rolü” konulu yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

** Arş. Gör., Kırklareli Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Seyahat İşletmeciliği ve Turizm Rehberliği Bölümü.

*** Yrd. Doç. Dr., Balıkesir Üniversitesi, Burhaniye Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu, Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Bölümü.

Kültürün manevi boyutunu yansıtan değerler, 2003 yılında 17 Ekimde kabul edilen UNESCO'nun "Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi" ile kavramsal bir şekle bürünmüş ve kamuoyunun ilgisini çekmeye başlamıştır. İlgili sözleşmenin 2. maddesi somut olmayan kültürel mirası "toplulukların, grupların ve kimi durumlarda bireylerin, kültürel miraslarının bir parçası olarak tanımladıkları uygulamalar, temsiller, anlatımlar, bilgiler, beceriler ve bunlara ilişkin araçlar, gereçler ve kültürel mekânlar" olarak tanımlamaktadır. UNESCO somut olmayan kültürel miras kavramı kapsamında değerlendirilen kültürel değerleri; sözlü gelenek ve ifadeler, toplumsal uygulamalar (ritüel ve şöenler), doğa ve evrenle ilgili bilgi ve uygulamalar, el sanatları, gösteri sanatları olarak beş alanda toplarken, bu unsurlara ilişkin bilgi ve deneyim aktarımlarının "yaşatılarak" gerçekleştirilmesinin bu değerlerin kuşaktan kuşağa aktarılabilirliğine olan katkısına dikkat çekmektedir.

Günümüzde iletişim-ulaşım araçlarındaki gelişmeler ve küreselleşme insanların değişik kültürleri görme, öğrenme, tanıma merakını körüklemiş bu arzu da kültürel turizmi doğurmuştur (Nuryanti, 1996: 255). Dolayısıyla insanlar eski medeniyetlerin ya da kültürlerin izlerini görmeyi yanı sıra kendi kültürleri dışındaki kültürlere de ilgi duymaya başlamışlardır (Emekli, 2006: 54). Turizmde kültürel ürünler insanlar üzerinde merak uyandırdığından her zaman cezp ediciliğini korumaktadır. Bugün, sosyal medya araçlarında kültürel farklılıklara ilgi çekecek merak uyandıracak görsel paylaşımlar fazlasıyla yapılmaktadır. Bu durum turistlerin kültürel çeşitliliklere yönelik meraklarını tur satın alarak gerçekleştirmelerine aracı olabilmektedir. Kültürel deneyimlere ilgi duyan turistler farklı kültürlere ait bilgi edinme ve gözlemlerinde bulunma talebi ile kültür turlarına katılmaktadırlar. Ar (2015) turizm sektöründe turistlerin bu konudaki beklentilerini karşılayabilecek konumda bulunan turist rehberlerinin yerel kültür merakı ile rehberli turlara katılan turistlere bilgi birikimleriyle gerekli aktarımı yapmakla yükümlü olduğuna dikkat çekmektedir. Turist rehberleri tur programı kapsamında ziyaret edilen destinasyonların kültürel dokusuna ilişkin anlatımlar yapmakta ve bu yolla kültürel deneyimlere aracılık etmektedir. Turistler edindikleri kültürel deneyimleri tur sonrasında başkaları ile paylaşmayı tercih etmektedir. Yaşatıldıkça var olan somut olmayan kültürel mirasa ait değerler turist rehberlerinin liderlik ettiği turlar esnasında ve sonrasında gerçekleşen "deneyimsel paylaşımlar" yoluyla aktarılmaktadır. Çalışmada turistlerin kültürel misyon açısından rehberlere bakış açısı ve turist deneyimlerinden yola çıkılarak somut olmayan kültürel mirasın korunmasında turist rehberlerinin katkısı tespit edilmeye çalışılmıştır.

SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRAS

Kültür, sosyal hayat süreci içinde toplumun çevresiyle mücadele ve birlikte yaşamaktan kaynaklanan sorunların çözümü sırasında öğrenilmiş, topluma niteliklerini veren ve toplumlar arası farklılık gösteren işlevselliği nedeniyle yeni katılan üyelere aktarılacak istenen beceri, deneyim, alışkanlık, yöntem, gelenek, görenek, değer ve inançların tümüdür (Yılmaz, 2009: 116). "Somut olmayan kültür" ifadesi kültürün somut olan maddi ve teknolojik yanının dışında kalanları; sözel, işitsel, görsel, uygulama ve inanmaları kapsamaktadır (Köşklükaya, 2013: 130). Somut olmayan kültürel miras önceleri folklor olarak tanımlanırken, günümüzde tehlike içerisinde olan "yaşayan geleneklerin kültürel üretiminin tekrarının sağlanması için gerekli koşulların desteklenmesiyle sürdürülebilirliği arayan gelenekler" olarak algılanmaktadır (Kirschenblatt-Gimblett, 2004: 53). Kültür yalnızca müzeleri, galerileri, öğrenme yerlerini yani somut kültürel mirası değil, somut olmayan kültürel mirası daha doğrusu yaşam biçimini de kapsar (Pekin, 2011: 150). Somut kültürel miras içerisinde yer alan bir yapı, kendi etrafında oluşan yaşam dinamikleri ile değerlendirildiğinde daha bütüncül bir anlam kazanmaktadır. Bu nedenle ne maddi kültürü etrafında oluşan ritüellerden, pratiklerden, anlatma biçimlerinden, ne de somut olmayan kültürel mirası maddi kavramından tam olarak soyutlayarak kavramak mümkündür (Basat, 2013: 62).

Somut olmayan kültürel miras değerleri kültürel zenginliğin en önemli göstergeleri olduğundan korunmalı ve gelecek kuşaklara aktarılmalıdır (Ekici, 2004; Artun, 2004; Georgiev ve Terziyska, 2013; Oğuz, 2013; Teke, 2013; Türker ve Çelik, 2012; Ar, 2015). Kuşaktan kuşağa aktarılan somut olmayan kültürel miras, toplulukların ve duyarlı grupların çevreleriyle, doğayla ve tarihleriyle etkileşimlerine bağlı olarak, sürekli bir biçimde yeniden yaratılır ve bu onlara kimlik ve devamlılık duygusu sağlar; böylece kültürel çeşitliliğe ve insan yaratıcılığına duyulan saygıya katkıda bulunur (United Nations Educational Scientific and Cultural Organization, 2014). Oğuz (2013) somut olmayan kültürel miras unsurlarının insanlığın ortak belleği olduğunu vurgulayarak bu ortak belleğin paylaşılan deneyimler sonucu tarihsel süreklilik içerisinde ortaya çıktığını ve bu birikime insanlığın ileride de gereksinim duyacağını vurgulamaktadır.

Kültürlerin toplumdaki topluma kıtadan kıtaya yayılmasına olumlu katkı sağlayan küreselleşme, yarattığı kitle kültürü ile kültürleri tek-tipleşmeye sürükleyen bir etkide bulunmaktadır (Oğuz, 2013: 65). Kültürel mirasın somut unsurları onları meydana getiren "yaratıcı" kişilerden çok sonra bile varlığını sürdürebilirken somut olmayan kültürel mirasın kaderi ise onu oluşturan kişiler ile daha çok yakından ilgilidir bunun sebebi de aktarımın çoğu zaman sözlü olarak yapılmasıdır. Somut olmayan kültürel miras

öğelerinin birçoğu küreselleşme, tek-tip (değişmeyen) politikalar, ödenek ve anlayış eksikliği nedeniyle tehlike altındadır (Georgiev ve Terziyska, 2013: 1281).

Somut Olmayan Kültürel Miras ve Turizm İlişkisi

Somut olmayan kültürel değerler olarak ele alınan gelenek görenekler, folklorik öğeler, dini inanış ve ibadetler, müzik, dans, yeme-içme alışkanlıkları da kültürü oluşturan diğer öğeler arasında bulunduğundan kültür turizmini tamamlayan unsurlar olarak ilgi çekmektedir (Emekli, 2006: 56). Estetik, manevi ve simgesel değerler olarak somut olmayan kültürel mirasın turistlerin mirasın arka planını kavrayabilmesi ve değerlendirebilmesinin sağlanması ile yakın bir bağı bulunmaktadır. Özellikle mirasın, ulusal kimliğin etnik ve kültürel temsili ile yakından ilgili olduğu durumlarda bu bağ daha kuvvetlidir (Park, 2011: 521).

Turizm kültürel mirası korumada bir araç haline gelmiştir ve bunu üç şekilde; kültürel mirası koruma ve paylaşma ile ilgilenen bir topluluk oluşturarak, topluma ekonomik katkı yaratarak, sürdürülebilir turizm politikaları tasarlayarak gerçekleştirmektedir (Duncan, 2009: 2). Dolayısıyla turizm somut olmayan kültürel mirasın gelişimi ve korunması için de güçlü bir teşvik edicidir (United Nations World Tourism Organization, Intangible Cultural Heritage and Tourism, 2012). Büyük oranda yerel özgünlüğe dayalı olmasından dolayı yerel kimliğin öne çıkarılmasını mümkün kılan turizm, kültürel çeşitliliğin korunması için bir araçtır (Uslu ve Kiper, 2006: 37).

Turizmde seyahat eden her bireyin amacı istenen ve beklenen deneyimi gerçekleştirmektir. Seyahat etme bu isteğe aracılık eden bir olay olarak caziptir. Bunun nedeni ise günlük hayatın aksine, yeni, sıra dışı, farklı ve bu yüzden "heyecan verici" oluşudur (Rabotic, 2010a: 2). Bu nedendir ki, turistler farklı kültürel ürünlere kendi toplum ve hayat tarzlarını yansıtan ürünlerden daha fazla önem vermektedirler (Karabulut, 2004: 195). Turistlerin beklenen deneyimi yaşayabilmeleri gittikleri destinasyonda alışkın olmadıkları farklı bir takım kültürel uygulamalar ile karşılaşmalarına da bağlıdır. Dolayısıyla toplumun milli benliği ve yaşayış biçimini yansıtan somut olmayan kültürel miras unsurları bu noktada ilgi çekici ve farklı yapılarıyla akılda kalıcı deneyimler konusunda turistlerin beğenisini kazanabilmektedir (Ar, 2015: 32).

TURİST REHBERİNİN TANIMI VE REHBERLİK MESLEĞİNİN GENEL ROLLERİ

Dünya Turist Rehberleri Birliği Federasyonu (World Federation of Tourist Guide Associations, 2014) turist rehberini, bir bölgenin kültürel ve doğal mirasını ziyaretçilere, ziyaretçilerin seçmiş oldukları dilde aktaran ve yol gösteren, genellikle yetkin bir kuruluş tarafından verilmiş veya tanınmış, belli bir alanda uzmanlığa sahip kişi olarak tanımlamaktadır. Ahipaşaoglu (2006) ise turist rehberini, belirli bir program dâhilinde yerli ve yabancı gezginlere yol gösteren, program kapsamındaki ziyaret yerleri hakkında uygun dilde doğru bilgiler aktaran, ülke ya da bölge hakkında tanıtım yapan, gezginlerin doğru sosyal-ekonomik ve kültürel izlenimler edinmesine yardımcı olan kişi olarak nitelendirmektedir.

Dünyada olduğu gibi Türkiye'de de rehberli turlara katılım düzeyinin her geçen gün artış göstermesi nedeniyle turist rehberlerine duyulan ihtiyaç artmaktadır. Bu ihtiyacı tetikleyen faktör ise bir ülkeyi ya da bölgeyi ziyaret ettiklerinde rehber kitaplara, broşürlere vb. sahip olsalar da; turistlerin o yerin kültürünü, alışkanlıklarını, gelenek ve göreneklerini bilmemeleridir (Toker, 2011: 51). Bu noktada, rehberler yerel halkın yabancı ve bilinmeyen yönlerini turistlere daha yakın gelebilecek bir hale dönüştürebilmektedirler (Rabotic, 2010a: 2). Turizm kültürlerarası bir olay niteliği taşıdığından turist ile yerel halkın bir araya geldiği her yerde ya da her ortamda mutlaka kültürel bir boşluk meydana gelmektedir. Turist rehberleri işte bu kültürel boşluğu doldurmaktadırlar (Köroğlu, 2009: 1336).

Turist rehberlerinin tur programı kapsamında gidilen destinasyonların kültürünü turiste ne düzeyde yansıtabildiği hususu ve rehberlerin bilgi birikimleri çerçevesinde sergiledikleri performansın niteliği turist tatminini doğrudan etkilemektedir (Avcıkurt, 2009: 76; Geva ve Goldman, 1991: 178; Batman vd, 2000: 3; Çimrin, 1995: 18). Öyle ki, turizm sektöründe turist rehberlerinin bu denli anahtar bir role sahip olması turist tatminine olan direkt etkilerinden kaynaklanmaktadır.

Rol kavramı, değişik düzeydeki toplumsal olayları birbirine bağlayan, toplumsal bilimlerin en temel kavramlarından biridir. Rol; kişisel düzey ile toplumsal düzey arasında bir köprü görevi görmekte veya çalışanın iş tanımı içinde yer alan ve çalışanın görevini yaparken yapması beklenen davranışlarıdır. Böylece, toplumsal yapının bir takım rol öğelerinden meydana geldiği düşünüldüğü gibi, bireylerin davranışları da, oynadıkları rollerin içinde bulunduğu beklentilerle açıklanmaktadır (Narin, 2010: 7). Rol kavramını Banton (1965: 29) "belirli bir statünün görevlerini içeren bir dizi norm ve beklenti" olarak tanımlamaktadır.

Genel roller ise toplum için özel öneme sahip kişilere niteliklerinden dolayı verilen rollerdir. Mesleki roller bu rollere örnek olarak verilebilir (Özkalp ve Kirel, 2003). Genel roller, toplumun tamamına faydalıdır, belirli zaman ve belirli bir düzene göre işlediklerinden toplumun yaşamasını ayarlayan ve düzenleyen rollerdir (Topuz, 2006: 9).

Turist rehberlerinin mesleki sorumluluklarının bir gereği olarak sergilemekle yükümlü oldukları, “genel rol” olarak nitelendirilebilecek rollere ilişkin çalışma yapan araştırmacıların kullandıkları ifadeler ile yaptıkları tanımlamalar (araştırmacı sırasıyla) Tablo 1’de yer almaktadır.

Tablo 1: Turist Rehberlerinin Genel Mesleki Rollerine İlişkin Tanımlamalar

Rol	Tanımlama	Araştırmacı (Yıl)
Kültürel Aracı	- Kültürler arası bir denge unsuru -Kültürler arası karmaşanın üstesinden gelme - Yerel hayatı tanıtarak turist grubu ile “bilinmeyen” arasında aracılık etme -Turist ile yerel halk etkileşimi sonucu oluşan kültürel boşluğu giderme	Leclerc ve Martin (2004: 181); Scherle ve Nonnenmann (2008: 121); Yu vd. (2001: 78); Rabotic (2010a: 1); Köroğlu (2009: 1336); Şahin (2012: 55)
Yorumlayıcı	-Bilgi yayma ve iletişim işlevi açısından fark ortaya koyma -Destinasyonun çekiciliklerini ve kültürünü yorumlayarak iletişim ve hizmet yetenekleri ile bir turu turistik bir deneyime dönüştürme -Sunulacak bilgiyi anlaşılabilir biçimde yorumlayarak aktarma -Bilginin biçimi ve sunuş şekli ile turistlerin yerel kültürü anlamasına ve yerel aktivitelere katılmasına etki etme -Destinasyonu ve kültürünü etkili bir biçimde aktararak turistlerin tur deneyimlerini iyileştirmek	Cohen (1985: 17); Ap ve Wong (2001: 1); Mc Donnel (2001: 2); Rabotic (2010: 1); Köroğlu (2013: 108)
Bilgi Aktarıcı	-Profesyonellik düzeyinin göstergesi -Turistlerin öğrenme açlığını giderme -Rehberin asıl görevi -Turist rehberlerinin etkileyciliğini tamamlayan bir unsur -Kitlelerin tarih, kültür ve bilim ile bağlantı kurmasını sağlama -Doğru bilgiler sunma yoluyla turistlerin sahip oldukları yanlış bilgileri ortadan kaldırma ve turistlerin sorumlu bir turizm hareketi gerçekleştirmelerini sağlama	Holloway (1981); Manchini (1990); Bowie ve Chang (2005); Pond (1993), Çolakoğlu (2010: 37); Brochu ve Merriman (2003: 3); Tetik (2012: 7)
Liderlik	-Turistlerin rehberine olan güven düzeyini artırma ve bu yolla liderlik vasfı sergileme -Tur paketinde yer alan hizmetlerin sorunsuz ve uyumlu bir şekilde verilebilmesini sağlayan bir yönetici olma -Sorumluluk üstlenme	Geva ve Goldman (1991); Karamustafa ve Çeşmeci (2006); Ap ve Wong (2001: 552)
Satış Elemanı	-Turun satın alınması, tüketimi ve tur sonrası süreçte acentelerinin ürünlerini pazarlama süreçlerinde etkin olma -Turistlerin harcama miktarını artırma -Bilgili bir tezgâhtar vazifesi görme -Tanıttığı ve tavsiye ettiği ürünlere yönelik turistleri olumlu satın alma davranışlarına sevk etme	Yıldırım ve Atay (1997: 87-88); Korkmaz vd. (2010: 138); Çimrin (1995: 10); Chang (2012: 225);

Tablo 1 incelendiğinde, rehberlik mesleğini karmaşık kılan ve işlevsel açıdan “anahtar” konuma iten etkenin turist ve rehber arasında gerçekleşen etkileşimlerin çok boyutlu yapısı olduğu söylenebilir. Dolayısıyla bu durum turist rehberlerini mesleklerinin doğası gereği bir takım rollere bürünerek mesleki misyonlarını tamamlamak durumunda bırakmaktadır. Tablo 1’den hareketle, turist rehberlerinin mesleki rollere ilişkin çabalarını turist memnuniyetini sağlama, turistlerden olumlu dönütler alabilme, kendini ispat edebilme ve iş tatmini sağlama amacıyla gerçekleştirdiği söylenebilir.

Turizm dünyanın en dinamik sektörlerinden biri olduğundan zaman içerisinde de diğer sektörlerle kıyasla daha fazla dinamikleşmekte ve gelişmektedir. Turizm sektörünün gelişimine paralel biçimde, turist rehberlerinin rolleri de gelişim göstermektedir. Rehberlerin turizm sektörünün ihtiyaçlarına cevap verebilmeleri için yeni yaklaşımlara, iletişim ve işbirliği yetilerine ihtiyaçları vardır (Aslantürk, 2003: 34).

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Çalışmanın bu bölümünde araştırma kapsamında kullanılan veri toplama aracı ve yöntemi belirtilmekte ve araştırmanın evreni ve örneklemini açıklanmaktadır. Ayrıca araştırmanın güvenilirliği ve verilerin analizine yer verilmektedir.

Veri Toplama Yöntemi

Somut olmayan kültürel mirasın korunmasında turist rehberlerinin üstlendikleri rollere yönelik turist algılarının ortaya konması amacıyla gerçekleştirilen araştırmada birincil veri toplama yöntemlerinden anket tekniği kullanılarak veri toplanmıştır.

Araştırmada kullanılan anket formu üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde, katılımcıların sosyo-demografik özellikleri belirlenmeye çalışılmıştır. İkinci bölümde ise katılımcılara turist rehberleri ve somut

olmayan kültürel mirasa ilişkin deneyimleri ile ilgili sorular yöneltilmiştir. Katılımcılardan rehberli turlara katılma sıklıkları, turist rehberi denildiğinde akla gelen ilk tanımlama, somut olmayan kültürel mirasın en ilgi çekici unsuru, somut olmayan kültürel miras unsurları ile ilgili bilgiyi nereden edindikleri ve katıldıkları rehberli turlarda somut olmayan kültüre ait yaşadıkları en akılda kalıcı deneyime ilişkin soruları yanıtlamaları istenmiştir.

Anketin üçüncü bölümü alan yazında yer alan, turist rehberleri yerel kültürel mirası, yaşayan kültürü ve bir destinasyonun kültürel kimliğini öğretir ve yorumlar (Yu vd, 2001), insanlara bir yeri, bir kültürü anlayabilmeleri için yardım etmek, yorumlamak, o yerin ve kültürünün korunması için destek üretir (Moscardo, 1996) görüşlerinden yola çıkılarak rehberlerin turistler tarafından somut olmayan kültürel miras aktarıcıları olarak görülüp görülmediği ve bu değerlerin korunmasında turist rehberlerinin katkısı ve rehberin kültürel misyonuna ilişkin turist algılarına yönelik tespitlerde bulunmak amacıyla oluşturulmuştur. Anket formunun üçüncü bölümünün hazırlanmasında turist rehberliği ilgili alan yazınında yer alan (Rabotic, 2010), (Ap ve Wong, 2001), (Weiler ve Yu, 2007), (Gurung vd., 1996), (Köroğlu, 2013), (Nettekoven, 1979), (Howard vd., 2001), (Yu vd., 2001), (Yu vd., 2004), (Brochu ve Merriman, 2002), (Moscardo, 1996), (McDonnell, 2001) çalışmalarından yararlanılmıştır. Araştırma kapsamında kullanılan anketin üçüncü bölümünde verilen 26 ifade 5'li likert ölçeğine göre düzenlenerek katılım düzeyleri ölçülmeye çalışılmıştır. Anketin üçüncü bölümünde 16. ve 23. ifadeler arasında yer alan somut olmayan kültürel miras unsurlarına ilişkin 6 önerme, alan yazında yararlanılacak benzer çalışma bulunmaması nedeniyle araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Bu durum anketin güvenilirliğini bir ön uygulama ile test etmeyi gerekli kılmıştır. Ayrıca ankete son şeklinin verilmesi sürecinde konu ile ilgili akademisyenlerin tavsiyelerinden yararlanılmış ve ifadeler bu doğrultuda hazırlanmıştır.

Araştırma Evreni ve Örneklem

Araştırma evreni rehberli tura katılmış yerli turistlerden oluşmaktadır. 100.000 kişiden büyük olan evrenlerde kabul edilebilir örneklem büyüklüğü 384 olarak ifade edilmektedir (Altunışık vd., 2010: 178). Somut olmayan kültürel mirasa ait değerlerin korunmasında turist rehberlerinin rolüne yönelik turist algılarını belirlemek amacıyla gerçekleştirilen araştırmanın evrenini rehberli tura katılmış yerli turistler oluşturmaktadır. Rehberli tura katılmış yerli turistler hakkında sayısal verilerin bulunmaması nedeniyle evren ulaşılabilen katılımcı sayısı sınırlandırılmıştır. Bu sebeple araştırma örneklemini ilgili alan yazında da belirtildiği üzere 100.000 kişiden büyük evrenlerde kabul edilebilir örneklem büyüklüğü olan 384 olarak belirlenmiştir.

Araştırmada kullanılan anket, 220 kişi ile yüz yüze gerçekleştirilmiş olup turizm sezonunun sona ermesiyle azalan rehberli turlar nedeniyle 2015 yılı Ocak, Şubat ve Mart aylarında çevrimiçi anket aracılığıyla 164 katılımcıya ulaşılmıştır. Anket, toplamda 384 rehberli tura katılmış yerli turiste uygulanmıştır. Anket uygulaması sonucu toplanan veriler SPSS 22.0. (Statistical Package for Social Science) programı ile analiz edilerek, ortaya çıkan sonuçlar doğrultusunda tespitler yapılarak sonuç ve öneriler ortaya konmaya çalışılmıştır.

Ön Uygulama ve Güvenilirlik Analizi

Alan uygulamasına geçilmeden önce anketin test edilmesi gerekmektedir. Bu uygulamanın amacı veri toplama aracının nasıl çalıştığını görmektir. Ön uygulamada her sorunun etkinliği ve veri toplama aracının toplam etkinliği değerlendirilir (Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2011: 106).

Ön uygulama kapsamında toplanan 60 anket formuna ilişkin veriler SPSS (22.0.) programına girilerek güvenilirlik testi uygulanmıştır. Güvenilirlik, bir ölçme aracında bütün soruların birbiriyle tutarlılığını, ele alınan oluşumu ölçmede türdeşliğini, yeterliliğini ortaya koyan bir kavramdır (Çakmur, 2012: 340). Araştırmada güvenilirlik analizi yapılırken istatistikî alanda yaygın kullanıma sahip olan Cronbach Alpha testinden yararlanılmıştır. Cronbach Alpha analizi her bir değişkenin skorunu hesap ederek, söz konusu değişkenin skorunun, tüm değişkenlerin oluşturduğu ölçeğin ortak değerinin içerisindeki payına, yani ölçeğin değerini temsiliyetine bakarak, söz konusu grup değişkenin güvenilirliğini belirlemektedir (Filiz, 2011: 40). 0 ile 1 arasında değer alan alfa katsayısına bağlı olarak ölçeğin güvenilirliği $0,00 \leq a < 0,40$ ise ölçek güvenilir değildir; $0,40 \leq a < 0,60$ ise ölçeğin güvenilirliği düşük; $0,60 \leq a < 0,80$ ise ölçek oldukça güvenilir ve $0,80 \leq a < 1,00$ ise ölçek yüksek derecede güvenilir şekilde açıklanmaktadır (Kalaycı, 2006: 405).

Anketin üçüncü bölümünde yer alan 26 ifadeye yönelik gerçekleştirilen ön testte anketin güvenilirlik düzeyini gösteren Cronbach Alpha katsayısı 0,927 olarak bulunmuş ve bu bağlamda ölçeğin oldukça yüksek bir katsayıyla güvenilir olduğu tespit edilmiştir.

Güvenilirlik analizi alfa katsayısının hesaplanmasında ortaya çıkan "düzeltilmiş ölçek kolerasyonu"na bakarak hangi ifadelerin ölçekten çıkarılacağına karar verilir. Madde toplam kolerasyonlarının eksi değerde olmaması ve minimum 0,20 ve/veya 0,25 üstünü güvenilirlik katsayısı olarak kabul eder. Bu kurala uymayan ifadelerin ölçekten çıkarılması önerilir. Ayrıca ifade silindiğinde, bunun

Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısını ne oranda etkileyip etkilemediğine de bakılarak ifade ile ilgili karar verilir. İfade silindiğinde ölçek ile ilgili olumlu bir gelişme olursa ifade silinir (Hair vd., 1998: 118). Bu sebeple ön uygulama sonucu anket formunda üçüncü bölümde yer alan 26. ifade olan “Turistlerin rehberli bir tura katılmasında yerel kültür merakının bir ilgisi yoktur” ifadesi ölçekten çıkarılmıştır. Öte yandan bu ifadenin 25. ifade olan “Turistlerin rehberli turlara katılmasında yerel kültür merakı önemli rol oynamaktadır” ifadesine benzerliği de akademisyenler tarafından belirtilmiştir. Dolayısıyla 26. ifade anket formundan çıkarılarak değerlendirme dışında tutulmuştur.

BULGULAR

Çalışmanın bu bölümünde elde edilen verilerin analizi sonucu ulaşılan bulgulara yer verilmiştir.

Örneklem Grubuna Ait Değişkenler

Çalışma anketine katılım gösteren turistlerin sosyo-demografik özelliklerine ait (cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim durumu, meslek) sıklık ve yüzde dağılımlarına ilişkin elde edilen bulgulara tablo 2 ve tablo 3’de yer verilmektedir.

Tablo 2: Ankete Katılan Turistlerin Cinsiyet, Yaş ve Medeni Durum Özellikleri

Cinsiyet	Sıklık (N)	Yüzde Değeri (%)
Kadın	216	56,3
Erkek	168	43,7
Toplam	384	100
Yaş Dağılımı	Sıklık (N)	Yüzde Değeri (%)
16-20 yaş	20	5,2
21-25 yaş	70	18,2
26-30 yaş	68	17,7
31-35 yaş	59	15,4
36-40 yaş	51	13,3
41-45 yaş	32	8,3
46-50 yaş	27	7
51-55 yaş	23	6
56-60 yaş	19	4,9
61-65 yaş	10	2,6
65 yaş ve üzeri	5	1,3
Medeni Durum	Sıklık (N)	Yüzde Değeri (%)
Evli	208	54,2
Bekâr	176	45,8
Toplam	384	100

Tablo 2’ye göre katılımcı turistlerin %56,3’ü kadın ve % 43,7’si ise erkektir. Genel olarak kadın turistler çoğunlukta olsa da cinsiyete göre dağılımın homojen olduğu ifade edilebilir.

Tablo 2’ye göre ankete katılan turistlerin %5,2’si 16-20 yaş aralığında, %18,2’si 21-25 yaş arasında, %17,7 26-30 yaş arasında, %15,4’ü 31-35 yaş aralığında, %13,3’ü ise 36-40 yaş aralığında yer almaktadır. Tablo 2’ye bakıldığında 41-45 yaş arasında bulunan turistlerin oranı %8,3, 46-50 yaş aralığında bulunanların oranı ise %7 olarak görülmektedir. Katılımcıların %6’sı 51-55 yaş arasında, %4,9’u 56-60 yaş arasında yer alırken, 61-65 yaş aralığındaki turistler %2,6 orandadır. Tablo 2’ye göre 65 yaşın üzerindeki katılımcı oranı %1,3 olarak görülmektedir.

Yaş dağılımlarına bakıldığında rehberli tura katılan turistlerin 20 ve 40 yaş aralığında yakın ve yoğun bir dağılım gösterdiği gözlenmektedir. Tablo 2 incelendiğinde 40 yaşın üzerindeki turistlerde yaş aralığı arttıkça rehberli turlara katılımın azaldığı ifade edilebilir. Tablo 2’ye göre medeni durum dağılımına bakıldığında katılımcıların %54,2’sinin evli, %45,8’inin ise bekâr olduğu görülmektedir.

Tablo 3: Ankete Katılan Turistlerin Eğitim Durumları ve Mesleklerine İlişkin Bulgular

Eğitim Durumu	Sıklık (N)	Yüzde Değeri (%)
İlköğretim	33	8,6
Lise	68	17,7
Ön Lisans	41	10,7
Lisans	141	36,7
Lisansüstü	101	26,3
Toplam	384	100
Meslek	Sıklık (N)	Yüzde Değeri (%)
İşçi	34	8,9
Memur	134	34,9
Serbest Meslek	27	7
Esnaf	18	4,7
Öğrenci	59	15,4
Emekli	44	11,5
Çalışmıyor	29	7,6
Diğer	39	10,2

Toplam	384	100

Tablo 3'e göre katılımcı turistlerin %8,6'sı ilköğretim, %17,7'si lise, % 10,7'si ön lisans, %36,7'si lisans, %26,3'ü ise lisansüstü eğitime sahiptir. Genel olarak değerlendirildiğinde lisans ve lisansüstü eğitim almış turistlerin çoğunlukta olduğu görülmektedir.

Katılımcı turistlerin mesleki dağılımları değerlendirildiğinde tablo 3'e göre %8,9 işçi, %34,9 memur, %7 serbest meslek, % 4,7 esnaf, %15,4 öğrenci, %11,5 emekli, %7,6 çalışmıyor, %10,2 diğer şeklinde bir dağılım görülmektedir. Tablo 3' den hareketle rehberli turlara katılan turistlerin daha çok memur kesimden oluştuğu ifade edilebilir.

Turist Rehberleri ve Somut Olmayan Kültürel Mirasa İlişkin Turist Deneyimlerine Yönelik Bulgular

Anket formunun ikinci (B) bölümünde yer alan sorulara ilişkin bulgular bu başlık altında incelenecektir. Bu bölümde yöneltilen sorular;

- Turistlerin rehberli turlara katılma sıklıklarını belirlemek,
- Turist rehberi denildiğinde turistlerin aklına gelen ilk yargıya ilişkin saptamalarda bulunmak,
- Turistlerin hangi somut olmayan kültürel miras unsurunu en ilgi çekici unsur olarak nitelendirdiklerini görebilmek,
- Turistlerin somut olmayan kültürel miras ile ilgili en önemli bilgi kaynaklarını tespit etmek,
- Turistlerin katıldıkları rehberli turlarda somut olmayan kültürel mirasa yönelik yaşadıkları en akılda kalıcı deneyimi nasıl tanımladıklarını gözlemlemeye yönelik hazırlanmıştır.

Tablo 4: Turistlerin, Turist Rehberleri ve Somut Olmayan Kültürel Mirasa İlişkin Deneyimlerine Yönelik Bulgular

Rehberli turlara ne sıklıkta katılıyorsunuz?	Sıklık (N)	Yüzde Değeri (%)
Ayda birden fazla	14	3,6
Ayda bir	9	2,3
Üç ayda bir	39	10,2
Altı ayda bir	55	14,3
Yılda bir	101	26,3
Daha Seyrek	166	43,2
Toplam	384	100
Turist rehberi denildiğinde akla gelen ilk şey nedir?	Sıklık (N)	Yüzde Değeri (%)
Yol gösterici	75	19,5
Bilge Kişi	21	5,5
Kültür Tanıtımcısı	236	61,5
Eğlenceli Kişi	17	4,4
Bilinçli Kişi	35	9,1
Toplam	384	100
Sizce somut olmayan kültürel mirasın en ilgi çekici unsuru hangisidir?	Sıklık (N)	Yüzde Değeri (%)
Sözlü gelenekler (efsaneler, fıkralar, halk hikâyeleri vb.)	132	34,4
El sanatları	43	11,2
Toplumsal uygulamalar, ritüel ve sözlenler	112	29,2
Doğa ve evrenle ilgili uygulamalar (geleneksel yemekler, halk hekimliği vb.)	73	19
Gösteri sanatı (halk oyunları, orta oyunu vb.)	24	6,3
Toplam	384	100

Somut olmayan kültürel miras hakkında sahip olduğunuz bilgiyi nereden edindiniz?	Sıklık (N)	Yüzde Değeri (%)
Turist rehberinden	105	27,3
Yazılı kaynaklardan	151	39,3
Sosyal medyadan	52	13,5
Büyüklerden	43	11,2
Medyadan	22	5
Hiçbir bilgim yok	11	2,9
Toplam	384	100
Katıldığınız rehberli turlarda somut olmayan kültüre ait en akılda kalıcı deneyiminiz nedir?	Sıklık (N)	Yüzde Değeri (%)
Tarih gözümün önünde canlandı	112	29,2
Geçmiş hatırlamak iç huzurumu arttırdı	36	9,4
Kültürel mirasımızın zenginliğini keşfettim	140	36,5
Kültürüme yoğunlaşmam gerektiğini düşündüm	71	18,5
Herhangi bir deneyimim olmadı	25	6,5
Toplam	384	100

Tablo 4'e göre turistlerin rehberli turlara katılma sıklıkları; %3,6 ayda birden fazla, %2,3 ayda bir, %10,2 üç ayda bir, %14,3 altı ayda bir, %26,3 yılda bir, %43,2 daha seyrek olarak gerçekleşmektedir. Tablo 4'ten hareketle turistlerin rehberli turlara katılım sıklıkları çoğunlukla yıl kavramından daha seyrek veya yılda bir defa olduğu söylenebilir.

Tablo 4'e göre turist rehberi denildiğinde turistlerin aklına gelen ilk yargı hakkında %19,5 oranda yol gösterici, %5,5 oranda bilge kişi, %61,5 oranda kültür tanıtımcısı, %4,4 eğlenceli kişi, %9,1 oranda bilinçli kişi yanıtlamasında bulunduğu görülmektedir. Tablo 4'te yer alan bulgular göz önünde bulundurulduğunda turistlerin büyük çoğunlukla rehberin kültürel misyonunu açıklayıcı bir ifade olan "kültür tanıtımcısı" yanıtlamasıyla rehberi tanımladığı görülmektedir.

Rehberli turlara katılan turistlerin, somut olmayan kültürel miras unsurlarının ilgi çekicilik düzeyini ortaya koymayı amaçlayan soruya sözlü gelenekler %34,4, el sanatları %11,2, toplumsal uygulamalar, ritüel ve şölenler, %29,2, doğa ve evren ile ilgili uygulamalar (geleneksel yemekler, halk hekimliği vb.) %19, gösteri sanatı %6,3 şeklinde yanıtlamada bulunduğu tablo 4'te görülmektedir. Bu bulgular ışığında rehberli turlara katılan turistler için farklı kültürlere ait sözlü geleneklerin (halk hikayeleri, efsaneler vb.) ve bir kültürün yaşayış evrelerini yansıtan (doğum, düğün, ölüm, mevsimsel kutlamalar vb.) önemli değerler olan toplumsal uygulamaların, ritüel ve şölenlerin somut olmayan kültürel mirasın en ilgi çekici iki unsuru olduğu ifade edilebilir.

Tablo 4'e göre, turistler somut olmayan kültürel miras hakkında sahip oldukları bilgiyi %27,3 oranda turist rehberinden, %39,3 oranda yazılı kaynaklardan, %13,5 oranda sosyal medyadan, %11,2 oranda büyüklerinden, %5 oranda medyadan edinmektedir. Katılımcıların %2,9'u ise somut olmayan kültürel miras ile ilgili hiçbir bilgisinin bulunmadığını belirtmektedir.

Tablo 4'te yer alan bulguların belirttiği üzere turistler, katıldıkları rehberli turlarda somut olmayan kültüre ait en akılda kalıcı deneyimlerini %29,2 oranında tarih gözümün önünde canlandı, %9,4 oranında geçmiş hatırlamak iç huzurumu arttırdı, %36,5 oranında kültürel mirasımızın zenginliğini keşfettim, %18,5 oranında kültürüme yoğunlaşmam gerektiğini düşündüm, %6,5 oranında ise herhangi bir deneyimim olmadı şeklinde tanımlamışlardır.

Turist Rehberlerinin Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunmasında Üstlendikleri Rollere İlişkin Turist Algılarına Yönelik Elde Edilen Verilerin Faktör Analizi

Çalışmada, elde edilen verilerin güvenilirliğini kesinleştirmek ve araştırma değişkenleri arasındaki ilişkilerin yapısını ortaya çıkarmak amacıyla faktör analizi gerçekleştirilmiştir. Ayrıca faktör analizi uygulayarak turist rehberlerinin somut olmayan kültürel miras değerlerinin korunmasına katkısının altında yatan rol faktörlerinin belirlenmesi hedeflenmiştir. Kullanılan ankette yer alan ifadeler dönüştürülmüş bileşenler matrisinde (rotated component matrix) ortaya çıkan sonuçlar doğrultusunda üç faktör altında 21 ifade toplanmıştır.

Tablo 5: Turist Rehberlerinin Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunmasında Üstlendikleri Rollere İlişkin Turist Algılarına Yönelik Elde Edilen Verilerin Faktör Analizi Sonuçları

Değişkenler		Faktör Yükleri		
	Faktör 1: Yorumlayıcı Rol	1	2	3
17	Turist rehberlerinin sözlü gelenekler (destanlar, halk hikâyeleri, efsaneler, atasözleri, fıkralar vb.) ile ilgili yaptığı anlatımlar turistler tarafından başkalarına aktarılır.	,655		
18	Turist rehberleri gidilen bölgeye ait toplumsal uygulamalar (ritüeller, şöenler vb.) hakkında aktarımlarda bulunduğu turistler bunu kendi kültürleriyle kıyaslar.	,564		
19	Turist rehberlerinin ziyaret edilen bölgenin el sanatları geleneğini (dokumacılık, telkâri, bakırcılık, halk mimarisi vb.) tanıtmaları turistlerin ilgisini çeker.	,759		
20	Turist rehberlerinin yerel kültüre has doğa ve evrenle ilgili uygulamaları (geleneksel yemekler, halk hekimliği vb.) aktarması turistlerin tur deneyimini renklendirir.	,735		
21	Turist rehberlerinin yörede üretilen el sanatını zanaatkar kişilerden yardım alarak uygulamalı bir biçimde tanıtmaları turistlerin yöresel ürünlerin önemini kavramasını kolaylaştırır.	,743		
22	Turist rehberlerinin ziyaret edilen destinasyona ait varsa gösteri sanatını (halk oyunu, orta oyunu vb.) canlandırması turisti memnun eder.	,654		
23	Turistler, turist rehberinden edindiği yerel kültüre ait bilgileri tur sonrası başkaları ile paylaşır.	,754		
25	Turistlerin rehberli turlara katılmasında yerel kültür merakı önemli rol oynamaktadır.	,549		
Değişkenler		Faktör Yükleri		
	Faktör 2: Kültürlerarası Aracılık	1	2	3
7	Turist rehberleri ziyaret edilen yörenin kültürel değerlerinin korunması için destek sağlar.		,627	
8	Turist rehberleri turistlerin yerel halk ile iletişim kurmasını sağlayarak kültürel takas imkânları yaratır.		,547	
9	Turist rehberlerinin sunduğu bilgiler kültürel konular ağırlıktadır.		,555	
11	Turist rehberleri turistler için birer rol modelidir.		,751	
12	Turist rehberleri kültürel çeşitliliğe saygı gösterir.		,616	
13	Turist rehberleri turistlerin destinasyonun farklı yönlerini kavramasını sağlar.		,659	
14	Turist rehberleri ziyaretçilerin kültürel farklılıkları deneyimlemesine olanak sağlar.		,582	
16	Turist rehberleri kültürel mirasın kuşaktan kuşağa aktarılmasına aracılık eder.		,517	
Değişkenler		Faktör Yükleri		
	Faktör 3: Kültürel Bilgi Aktarımı	1	2	3
1	Turist rehberleri gidilen destinasyonun yaşayan kültürünü öğretir.			,756
2	Turist rehberleri insanların bir kültürü anlayabilmesine yardımcı olur.			,772
4	Turist rehberleri ziyaretçilerin yerel gelenekleri kavramasını mümkün kılar.			,677
5	Turist rehberleri geçmiş ile bugün arasında bağlantı kurar.			,689
6	Turist rehberleri kültürel mirasın unutulmaya yüz tutmuş unsurları ile ilgili farkındalık			,601

	yaratma çabasında olan kişilerdir.			
	Özdeğerler (Eigen)	9,422	1,610	1,067
	Açıklanan Varyans (%)	21,912	19,04	16,609
	Açıklanan Toplam Varyans	57,616		
	Keiser-Meier-Olkin Örnekleme Ölçüm Yeterliliği	,95		
	Barlett Küresellik Test Değeri	Approx Chi. Square: 4098,737 Sig: ,000		

Faktörel boyutlara ait faktör yükleri Tablo 5'te yer almaktadır. Tablo 5'te görüldüğü üzere dönüştürülmüş bileşenler matrisi sonucu oluşan faktörler, içerisinde yer alan ifadelerin temaları göz önünde bulundurularak, kültürel bilgi aktarım rolü, kültürlerarası aracılık rolü ve yorumlayıcı rol başlıkları altında toplanmıştır.

KMO (Keiser-Meier-Olkin) testi, örnekleme yeterliliğini ölçmeye yarayan bir test olup örnek büyüklüğü ile ilgilenir. Bu testin sonucu bir oran olarak ortaya çıkar ve bu oranın %60'ın üzerinde olması arzulanır (İlban, 2008: 133). Analiz sürecinde yapılan communalities değerlendirmesiyle ölçek unsurlarından küçük katsayılı olan 3, 10, 15 ve 24 sıra numaralı değişkenler analiz kapsamından çıkarılmıştır. Sonrasında gerçekleştirilen KMO (Keiser-Meier-Olkin) testi sonucunda ulaşılan değer 0,95 olarak tespit edilmiş olup oranın istenen düzeyden oldukça yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 5'e bakıldığında araştırma kapsamında elde edilen 3 faktörün toplam varyansın %57,616'sını açıkladığı görülmektedir. Açıklanan varyansın yüksekliği, geliştirilen ölçeğin faktör yapısının gücüyle doğru orantılıdır. Çok faktörlü desenlerde, açıklanan varyansın %40 ile %60 arasında olması yeterli olarak kabul edilmektedir (Çokluk vd., 2010: 197).

Faktörlerin Açıklanması

Yorumlayıcı Rol: Faktör 1 altında toplanan ifadelerle bakıldığında turist rehberlerinin somut olmayan kültürel miras unsurlarına yönelik canlandırılmalarda bulunma, motive etme, bilgi paylaşımına teşvik etme, kültürel değerlerin önemini kavratma gibi temaların yer aldığı görülmektedir. Bu nedenle alan yazında da sıkça yer verilen, turistlerin etkileyici bir turistik deneyim edinebilmesinde önemli bir etken olan rehberlerin "yorumlayıcı rol"ü bu faktör başlığı için uygun görünmektedir. Bu faktöre ilişkin Eigen değeri 9,422 olarak tespit edilirken açıklanan varyans ise %21,912 düzeyindedir.

Kültürlerarası Aracılık Rolü: Faktör 2'de yer alan ifadeler incelendiğinde, rehberlerin turistler tarafından kültürel hoşgörü sahibi ve kültürel etkileşim sağlayıcı kişiler olarak görülmesinin yanında kültürel mirasın nesiller arası aktarılacak korunmasına destek sağlayan kişiler olarak da algılanmaktadır. Dolayısıyla faktör 2 rehberin kültürlerarası köprü olma işlevini vurgulayan "kültürlerarası aracılık" başlığı ile tanımlanmıştır. Kültürlerarası aracılık rolü için Eigen değeri 1,610 ve açıklanan varyans %19,04 olarak tespit edilmiştir.

Kültürel Bilgi Aktarım Rolü: Faktör 3 kapsamında yer alan ifadelerle bakıldığında ise turist rehberlerinin destinasyonun kültürünü öğretme, kültürel gelenekleri anlamaya yardımcı olan ve tarihsel süreçler arası bağ kuran ve kaybolma riski altındaki kültürel değerlere ilişkin toplumsal bilinç oluşturma çabasında kişiler olarak algılandığı görülmektedir. Buradan hareketle faktör 3 ifadelerinde turistlerin, rehberlerin kültürel bilgi aktarımına vurgu yaptığı gözlemlendiğinden "kültürel bilgi aktarım rolü" olarak adlandırılmıştır. Kültürel bilgi aktarım rolüne ilişkin eigen değeri 1,067 olarak tespit edilirken açıklanan varyans %16,609 düzeyindedir.

Tablo 6: Oluşan Faktörlerin Güvenilirlik Analizi Sonuçları

Faktörler	Değişken Sayısı	Güvenilirlik Değerleri (Alpha)
Yorumlayıcı Rol	8	0,889
Kültürlerarası Aracılık Rolü	8	0,864
Kültürel Bilgi Aktarım Rolü	5	0,852
Toplam	21	0,936
Açıklanan Varyans (%)	57,616	

Güvenilirlik katsayısının %80'in üzerinde olduğu durumlarda ise ölçeğin güvenilirliğinin yüksek olduğundan söz edilebilir (Kalaycı, 2006). Tablo 6'da yer alan güvenilirlik analizi sonuçları incelendiğinde üç faktörün de yüksek güvenilirlik aralığında yer aldığı görülmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Kültürel mirasın maddi unsurlar etrafında oluşmuş özgün uygulamaları "somut olmayan kültürel miras" olarak kavramlaştırılmıştır. Toplumların geçmişten bugüne süregelen yaşanmışlıklarını yansıtan somut olmayan kültürel miras olgusu ulusların kültürel benliğinin aynasıdır. Kültürel mirasın maddi

boyutuna nazaran somut olmayan kültürel miras ile ilgili folklorik uygulamaların korunması daha zorlayıcı bir süreçtir. Bunun önemli bir nedeni olarak kültürel uygulamaların yaşatılmaya, bilinirliklerinin artırılmasına ve aktarılmasına ihtiyaç duyması görülebilir.

Turistler ziyaret ettikleri destinasyonların kendine has kültürel değerleri hakkında bilgi ve deneyim edinmeyi talep etmektedirler. Turistler, kültürel merakın itici gücü oluşturduğu bu talep doğrultusunda rehberli turlara katılmaktadırlar. Turistler, kültürel bilgi edinmede turist rehberlerinden bir araç olarak faydalanmaktadır. Kültürel aktarım beklentisi içinde olan turistler, rehberli turlara katıldıklarında bu beklentilerinin karşılanmasını beklemektedirler. Turistlerin kültürel deneyim edinme isteği, rehberli turlarda kültürel aktarım hususuna uygun ortamın oluşmasını sağlamaktadır. Turist rehberleri mesleki yükümlülükleri gereği tur programları kapsamında yer alan destinasyonların kültürel değerleri hakkında detaylı bilgiye sahiptir. Ayrıca turist rehberleri üstlendikleri kültürel misyon doğrultusunda “kültürü koruma ve yaşatma” çabası içerisinde mesleklerini icra etmekle yükümlü kişilerdir. Dolayısıyla rehberlerin kültürel misyonunun ve somut olmayan kültürel miras ile ilgili tutumlarının turistler tarafından ne şekilde algılandığı önemli bir husus olarak gözükmektedir. Somut olmayan kültürel miras ile ilgili turist-rehber etkileşiminin altında yatan mesleki rol faktörleri de bu anlamda üzerinde durulması gereken bir konudur.

Araştırma sonucunda, turistlerin rehberli tura katılma sıklıklarının genellikle yılda bir (%26,3) ve daha seyrek (%43,2) şeklinde olduğu tespit edilmiştir. Rehberli tura katılan turistlerin eğitim durumu değerlendirildiğinde ise lisans eğitimi ve lisansüstü eğitim almış kişiler ağırlıkta olduğu görülmüştür. Meslek grupları üzerindeki dağılım incelendiğinde sıklık bakımından birinci sırada (%34,9) “memur” statüsündeki katılımcıların yer aldığı ardından ise “öğrenci” olan (%15,4) turistlerin geldiği görülmektedir. Öğrenci turistlerin de rehberli turlara katılım göstermesi genç kişilerde de kültürel değerleri keşfetme isteği bulunduğu bir göstergesi olarak yorumlanabilir. Esnaf kişilerin (%4,7), serbest meslek ile uğraşan kişilerin (%7) ve çalışmayan kesimin (%7,6) ise rehberli turlara katılımının düşük olduğu ortaya çıkmıştır. Yaş aralıklarına bakıldığında 21-40 yaş arası kişilerin rehberli turlara katılımlarının yoğunluk gösterdiği, 40 yaş ve üzeri aralıkta olan turistlerde ise katılımın düşük olduğu söylenebilir.

Turistlerin, rehberlerini çoğunlukla “kültür tanıtımcısı” olarak algıladığı, ardından ise turist rehberlerinin “yol gösterici” olarak nitelendirildiği ortaya çıkmıştır. Bu sonuç, turistlerin temel kabul edilebilecek “yol gösterici” tanımlamasına oranla yoğun bir şekilde turist rehberlerinin kültürel misyonunu yansıtan “kültür tanıtımcısı” tanımlamasını yaptığını gözler önüne sermektedir.

Turistlerin, somut olmayan kültürel mirasın en ilgi çekici unsuru olarak sözlü gelenekleri (efsaneler, fıkralar, halk hikâyeleri vb.) (%34,4) olarak gördüğü tespit edilmiştir. Ardından ise toplumsal uygulamalar (ritüel ve şölenler) (%29,2) tercih edilirken en ilgi çekici üçüncü unsur olarak görülen kültürel değer kategorisi doğa ve evrenle ilgili uygulamalar (geleneksel yemekler, halk hekimliği vb.) (%19) olmuştur. En az tercih edilen ise gösteri sanatı (halk oyunları, orta oyunu vb.) (%6,3) olarak tespit edilmiştir.

Araştırma sonucunda turistlerin, somut olmayan kültürel miras hakkında sahip oldukları bilgiyi çoğunlukla yazılı kaynaklardan (%39,3) öğrendikleri, ardından ise turist rehberinden (%27,3) bilgi edindikleri tespit edilmiştir. Bu sonuç, turistlerin somut olmayan kültürel mirasa ait bilgi edinmede turist rehberlerini en önemli araçlardan biri olarak gördüğünü göstermektedir. Bu kategoride yer alan bilgi edinme araçları arasında en düşük gözlenen sıklık medyadan (%5) bilgi edindiğini belirten bildiren katılımcılara aittir. Yine aynı kategorideki somut olmayan kültürel miras unsurları ile ilgili “hiçbir bilgim yok” seçeneği (%2,9) toplamda en düşük katılımın gözlemlendiği tercih olmuştur. Dolayısıyla, rehberli tura katılan yerli turistlerin büyük çoğunluğunun somut olmayan kültürel miras unsurları kapsamında yer alan kültürel değerlere ilişkin bilgisinin bulunduğu söylenebilir.

Turistler, katıldıkları rehberli turlarda somut olmayan kültürel mirasa yönelik yaşadıkları deneyimleri çoğunlukla “kültürel mirasımızın zenginliğini keşfettim” (%36,5) diyerek tanımlamışlardır. Bu kategoride ikinci sırayı ise “tarih gözümün önünde canlandı” (%29,2) deneyimsel yanıtlaması alırken “herhangi bir deneyimim olmadı” (%6,5) en az yanıtlamayı alan tercih olarak ortaya çıkmıştır. Bu sonuçtan hareketle rehberlerin, turistlerin somut olmayan kültürel miras değerleri açısından ülkemizin zenginliğini keşfedilebilmesinde ve bu değerlere yönelik akılda kalıcı deneyimler yaşatmaya önemli bir katkısı bulunduğu söylenebilir. Rehberli turlara katılan ancak somut olmayan kültürel mirasa ilişkin bir deneyim yaşamamış kişilerin oldukça az olması ise rehberlerin sıklıkla bu değerlere yönelik deneyim edindirme yoluna gittiklerini göstermektedir.

Araştırma sonuçları doğrultusunda rehberlerin kültürel bilgi aktarımı sürecinde etkin olduğu, kültürel değerlerin korunması konusunda da etkinlik gösterebildiği ve turistleri somut olmayan kültürel miras unsurlarına yönelik hassas davranmaya yöneltebildiği görülmektedir.

Ülkemiz somut olmayan kültürel miras açısından zengin bir coğrafyadır. Kültürel değerlerimize sahip çıkmak, onları yaşatabilmek büyük ölçüde bu unsurların bilinirliğini arttırmaya bağlıdır. Rehberli turlara katılan turistlerin somut olmayan kültürel mirasa ait uygulamalar ile ilgili deneyimlemelere tepkisi

çoğunlukla olumludur. Turistlerin yerel kültüre has uygulamalar ile ilgili deneyim edinme talebi içerisinde oldukları düşünüldüğünde, turist rehberlerinin aktarımlarında bu unsurlara daha fazla yer vermesinin uygun bir tutum olacaktır. Turist rehberlerinin kültürel mirasın korunmasına ilişkin hassasiyetlerini turistlere daha etkin bir şekilde yansıtmaları, rehberlerin kültürel misyon üstlenici bir meslek icra etmeleri nedeniyle önemlidir.

Turistlerin somut olmayan kültürel miras değerlerine ilişkin deneyimleri tatmin duygularına olumlu etki yapabilmektedir. Gerek bilgi yayma gerekse de koruyucu tutumlara sevk etme açısından rehberlerin turistler üzerinde etkin bir konumda olduğu ele alındığında, turist rehberlerinin somut olmayan kültürel mirasımıza ait bilgi düzeylerinin artırılabilmesi açısından örgün öğretimlerinde ve uzmanlık eğitimi süreçlerinde bu değerlere yönelik eğitim müfredatlarının yoğunlaştırılması gerekmektedir. Turist rehberleri, kültürlerarası uzlaşa sağlamaya pozitif etki yapan, kültürü korumayı ve aktarmayı mesleki görevlerinin gereği bilen kişiler olarak mesleklerini icra etmeli ve bu doğrultuda hizmet vermeyi sürdürmelidirler. Ayrıca turizm sektöründe turist rehberlerinin önemine vurgu yapacak ve meslek itibarının artmasına katkı sağlayabilecek bilimsel çalışmaların artması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- AHİPAŞAOĞLU, Suavi (2006). Turizmde Rehberlik, Ankara: Gazi Kitapevi.
- ALTUNIŞIK, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S. ve Yıldırım, E. (2010). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri (6. Baskı), Sakarya: Sakarya Yayıncılık.
- AP J. ve WONG K. F. K. K. (2001). "Case Study on Tour Guiding: Professionalism, issues and problems", *Tourism Management*, S. 22, s. 551-563.
- AR, Hilmi (2015). Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunmasında Turist Rehberlerinin Rolü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ARTUN, E. (2004). "Köy Seyirlik Oyunları", Kültürel Mirasın Müzelenmesi Sempozyumu Bildirileri, s. 147-151.
- ASLANTÜRK, Y. (2003). A grubu Seyahat Acentalarının Turist Rehberlerinden Beklentileri ve Beklentilerinin Karşılama Derecesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- AVCIKURT, Cevdet (2009). Turizm Sosyolojisi, Ankara: Detay Yayıncılık.
- BANTON, M. (1965). Roles: An Introduction to the Study of Social Relations, London: Tavistock Publications.
- BATMAN, O., YILDIRGAN, R. ve DEMİRTAŞ, N. (2000). Turizm Rehberliği, Adapazarı: Değişim Yayınları.
- BROCHU, L. ve MERRIMAN, T. (2002). Personal Interpretation: Connecting Your Audience to Heritage Resources. The National Association For Interpretation: Singapore.
- CHANG, K. (2012). "Examining the Effect of Tour Guide Performance, Tourist Trust, Tourist Satisfaction, and Flow Experience on Tourist's Shopping Behavior", *Asia Pacific Journal of Tourism Research*, S. 19, s. 219- 247.
- COHEN, E. (1985). "The Tourist guide: The origins, structure and Dynamics of a role", *Annals of Tourism Research*, S. 12, s. 5-29.
- ÇAKMUR, H. (2012). Araştırmalarda Ölçme-Güvenilirlik-Geçerlilik, *TAF Preventive Medicine Bulletin*, S. 11, s. 339-344.
- ÇİMRİN, H. (1995). Turizm ve Turist Rehberliğinin ABC'si, Antalya: Akdeniz Kitabevi.
- ÇOKLUK, Ö., ŞEKERCİOĞLU, G., ve BÜYÜKÖZTÜRK, Ş. (2010). Sosyal Bilimler İçin Çok Değişkenli İstatistik, Ankara: Pegem Akademi.
- ÇOLAKOĞLU, E. Osman, EPİK, Fatih ve EFENDİ, Ergün (2010). Tur Yönetimi ve Turist Rehberliği, Ankara: Detay Yayıncılık.
- DUNCAN, M. E. (2009). Tourism and Cultural Heritage Preservation, <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1399124> (Erişim Tarihi: 06.06.2014) adresinden alınmıştır.
- EKİCİ, Metin (2004). "Bir Sempozyumun Ardından: Somut Olmayan Kültürel Mirasın Müzelenmesi", *Milli Folklor Dergisi*, S. 16, s. 61.
- EKİCİ, M. (2004). "Somut Olmayan Kültürel Miras Neden ve Nasıl Korunmalı ve Nasıl Müzelenmeli: Sorunlar, Çözümler ve Ülkelerden Örnekler", *Somut Olmayan Kültürel Mirasın Müzelenmesi Sempozyum Bildirileri*, s. 57-65.
- EMEKLİ, G. (2006). Coğrafya, Kültür ve Turizm: Kültürel Turizm, *Ege Coğrafya Dergisi*, S. 15, s. 54.
- FİLİZ, Z. (2011). "Servqual Yöntemiyle Yurt İşletmesinde Hizmet Kalitesinin Ölçülmesi", *International Journal of Research and Development*, S.3, s. 38- 50.
- GEORGIJEV, G. ve TERZİYSKA, I. (2013). "Masterpieces of Intangible Heritage in The Countries of Southeast Europe and Tourism Development, Management", *Knowledge and Learning Conference*, 19-21 June, Zadar, Croatia, s. 1279-1285.
- GEVA, A., GOLDMAN A. (1991). "Satisfaction Measurement in Guided Tours", *Annals of Tourism Research*, S.18, s. 177-185.
- GURUNG, G., SIMMONS, D. ve DEVLIN, P. (1996). The Evolving Role of Tourist Guides, The Nepali Experience. in Butler, R. And Hinch, T. (Eds.), *Tourism and Indigenous Peoples*, London: International Thomson Business Press.
- HAIR, Joseph F., ANDERSON, R. L., TATHAM ve William C. BLACK, (1998). *Multivariate Data Analysis*, New Jersey: Printence Hall.
- HOLLOWAY, J. (1981). "The guided tour: a sociological approach", *Annals of Tourism Research*, S.8, s. 377-402.
- HOWARD, J., THWAITES, R. ve SMITH B. (2001). "Investigating the Roles of the Indigenous Tour Guide", *The Journal of Tourism Studies*, S. 12(2), s. 32-39.
- KORKMAZ, S., TEMİZKAN, P. S., TEMİZKAN, R. (2010). "Profesyonel Turist Rehberlerinin Turizm Pazarlamasındaki Rolü ve Hizmet İçerik Eğitim Seminerlerinin Pazarlama Açısından İçerik Analizi", *Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, S.1, s. 133-149.
- KÖROĞLU, Özlem (2013). "Turist Rehberlerinin İş Yaşamındaki Rollerine Üzerine Kavramsal Bir Değerlendirme", *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S.16, s. 91-112.
- KÖROĞLU, Özlem (2009). "İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Uygulamaları Kapsamında Turist Rehberliği Eğitim Programları", *10. Ulusal Turizm Kongresi*, Mersin, s. 1335-1345.
- KÖŞKLÜKKAYA, N. (2013). "Mimarlık Disiplininin Halk Mimarisi ve Somut Olmayan Kültürel Miras Bağlamında Halkbilimi Disiplini ile İlişkisi", *Bilim ve Kültür Uluslararası Kültür Araştırmaları*, S. 1, s. 126-140.
- LECLERC, D., MARTIN, Judith N. (2004). "Tour Guide Communication Competence: French, German and American Tourists Perception", *International Journal of Intercultural Relations*, S. 28, s. 181-200.
- MANCHINI, M. (1990). *Conducting Tours: A Practical Guide*, USA: Cincinnati Southwestern Publishing.

- MCDONNELL, I., The Role of The Tour Guide in Transferring Cultural Understanding, Working Paper, University of Technology Sydney (2001), <https://opus.lib.uts.edu.au/research/bitstream/handle/2100/893/1stwp3.pdf?sequence=1> (Erişim Tarihi: 21.05.2014) adresinden alınmıştır.
- MOSCARDO, G. (1996). "Mindful visitors: heritage and tourism", *Annals of Tourism Research*, S.23, s. 376-397.
- NARİN, Y. (2010). İstanbul İlinde Bir Eğitim Araştırma Hastanesinde Çalışan Hemşirelerin Rol Çatışması, İş Doyumu ve Stres Düzeylerinin Belirlenmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Haliç Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- NETTEKOVEN, L. (1979). Mechanisms of Intercultural Interaction. (Ed. E. Kadt), *Tourism, Passport to Development?*, UK: Oxford University Press.
- NURYANTI, W. (1996). "Heritage and Postmodern Tourism", *Annals of Tourism Research*, S.23, s. 255.
- PARK, H. (2011). "Shared National Memory as Intangible Heritage: Re-imagining Two Koreas as One Nation", *Annals of Tourism Research*, S. 38, s. 521.
- POND, K. (1993). *The Professional Guide: Dynamics of Tour Guiding*. New York: Van Nostrand Reinhold.
- RABOTIC, B. (2010a). "Tourist Guides in Contemporary Tourism", International Conference On Tourism And Environment, Philip Noel-Baker University, Sarajevo, Bosnia Herzegovia.
- RABOTIC, B. (2010). "Professional Tourist Guiding: The Importance of Interpretation for Tourist Experiences", *20th Biennial International Congress: New Trends in Tourism and Hotel Management*, Opatija, Croatia.
- SCHERLE N., NONNENMANN A. (2008). "Swimming in Cultural Flows: Conceptualising Tour Guides as Intercultural Mediators and Cosmopolitans", *Journal of Tourism and Cultural Change*, S.6, s. 120-137.
- ŞAHİN, S. (2012). "Turist Rehberlerinin İletişim Yeterlilikleri: Kültürlerarası Bir Karşılaştırma" *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, S. 9, s. 55.
- OĞUZ, M. Öcal (2013). Somut Olmayan Kültürel Miras Nedir?, Ankara: Geleneksel Yayıncılık.
- ÖZKALP, E., KIREL, Ç. (2003). Örgütsel Davranış, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- TEKE, G. S. (2013). "Geleneksel Tarzlar, Modern Modeller: Resmi, Resmi Olmayan Eğitim ve Somut Olmayan Kültürel Miras", *Milli Folklor Dergisi*, S. 25, s. 33.
- TETİK, N. (2012). "Turist Rehberlerinin Ekoturizm Yeterliliklerinin Önem-Performans Analizi" *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, S. 9, s. 7.
- TOKER, A. (2011). Kültür Turizminin Sürdürülebilirliğinde Profesyonel Turist Rehberlerinin Rolü: Ankara Örneği, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- TOPUZ, A. (2006). Hemşirelerde Rol Çatışması ve Rol Belirsizliği, İş Stresi ve Aralarındaki İlişkinin Belirlenmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- TÜRKER, A. ve ÇELİK, İ. (2012). "Somut Olmayan Kültürel Miras Unsurlarının Turistik Ürün Olarak Geliştirilmesine Yönelik Öneriler", *Yeni Fikir Dergisi*, S. 9, s. 88.
- UNITED NATIONS EDUCATIONAL SCIENTIFIC AND CULTURAL ORGANIZATION (2014), Intangible Cultural Heritage Domains, <http://www.unesco.org/culture/ich/doc/src/01857-EN.pdf> (Erişim Tarihi: 25.10.2014) adresinden alınmıştır.
- UNITED NATIONS WORLD TOURISM ORGANIZATION (2012), Tourism and Intangible Cultural Heritage, <http://www.eunwto.org/content/162353/fulltext?p=20e1dec7ad3541649061ffd791f18708&pi=0#section=1170775&page=1> (Erişim Tarihi: 16.02.2015) adresinden alınmıştır.
- USLU, A., KİPER, T. (2006). "Turizmin Kültürel Miras Üzerine Etkileri: Beypazarı/Ankara Örneğinde Yerel Halkın Farkındalığı", *Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi*, S. 3, s. 307.
- YAZICIOĞLU, Y. ve ERDOĞAN S. (2011). Bilimsel Araştırma Yöntemleri, 3. Baskı, Ankara: Detay Yayıncılık.
- YILDIRIM, S. ve ATAY, Lütfi (1997). "Türkiye'de Turizmin Gelişmesinde Turist Rehberlerinin Rolü", *Hafta Sonu Semineri IV*, Nevşehir: Nevşehir Üniversitesi Yayınları.
- YILMAZ, B. (2009). "Türkiye'de Kültür Politikası ve Kütüphane", *Bilgi Dünyası Dergisi*, S.10.
- YU, X. ve HAM, S. (2004). "Cultural Mediation in Guided Tour Experiences: A Case Study of Australian Guides of Chinese Tour Groups", *Department of Management Working Paper Series*, S. 44, s. 1-12.
- YU, X., WEILER B. ve HAM, S. (2001). "Intercultural Communication and Mediation: A Framework for Analysis the Intercultural Competence of Chinese Tour Guides", *Journal of Vacation Marketing*, S. 8, s. 75-87.
- WEILER, B. ve YU, X. (2007). "Dimensions of cultural mediation in guiding chinese tour groups: Implications for interpretation", *Tourism Recreation Research*, S. 32, s. 13-22.
- WORLD FEDERATION OF TOURIST GUIDE ASSOCIATIONS (2014), What is a Tourist Guide?, <http://www.wftga.org/tourist-guiding/what-tourist-guide> (Erişim Tarihi: 13.05.2014) adresinden alınmıştır.